

SEPTEMBER 1962 HÄFTE 7

# Social- medicinsk tidskrift

TRETTIONDE ÅRGÅNGEN

## *Ett försummat utbildningsområde*

Den offentliga sjukvården har utvecklats till ett av samhällets största företag. Kostnaderna belöper sig nu till omkring 2 miljarder och beräknas 1980 nå ett belopp av 7 miljarder kronor per år. Vad som framför allt kännetecknat utvecklingen har varit den starka expansionen av sjukhusväsendet. Till detta har medverkat uppsvinget inom de medicinska vetenskaperna men praktiskt-ekonomiskt framför allt huvudmännens finansiering av sjukhusens utbyggnad och drift.

Under flera årtionden har frågan om sjukhusens ledning varit ett ständigt debattämne. Med hänsyn till de erfarenheter som vunnits och inför framtiden har behovet av objektiv vetenskaplig utredning beträffande hela sjukvårdsapparatus funktion blivit allt större. Enligt tidigare bestämmelser, som grundade sig på sjukvårdens karaktär av barmhärtighetsverk och en organisation för samhällets humanitära insatser, var lasarettsläkaren under direktionen den ende ansvarige styresmannen för sitt sjukhus. Han hade att föreslå vad som för sjukvården och den inre förvaltningen kunde anses lämpligt och gagnande. Sysslomannen och intendenten, som senare tillkom, skulle svara för den ekonomiska förvaltningen, bokföring, protokoll, uppsikt över byggnader och inventarier etc. Undervisningen av läkarna har emellertid endast i ringa grad tagit sikte på deras uppgifter som sjukhuschefer och ansvariga i sjukvårdsadministrationen. Men inte heller för sysslomän har någon lämplig utbildning varit ordnad, ej heller för de högre tjänste-

män inom sjukvårdsförvaltningen som i egenskap av sjukhusintendenter och direktörer tillkommit under senare år, särskilt i anslutning till bestämmelserna i 1959 års sjukhuslag. De föreskrifter som meddelats om rationella och ekonomiska hänsynstaganden i sjukhusens drift, och som till äventyrs varit nödvändiga att söka uppfylla under trycket av begränsade anslag, har icke motsvarats av någon utbildningsgång som kunde ge de ansvariga möjlighet att finna lämpliga utvägar. Kunskapen har ofta inhämtats genom dyrköpta erfarenheter.

I insikt om rådande förhållanden har chefen för inrikesdepartementet genom ett utredningsuppdrag från 1960 anförtrott åt CSB-utredningen att efter slutförande av betänkande rörande Centrala Sjukvårdsberedningens framtida uppgifter även inkomma med förslag om utbildning av sjukvårdsadministratörer. Utredningen har letts av byråchefen Erik Annell, ordförande, med landstingsdirektör Erik Henrikson och sjukhusdirektör Karl-Eric Wictorson som ledamöter. Sjukhusdirektör Gunnar Högberg, sekreterare Inga Johnsson, arkitekt Mats Erik Molander och överläkare Olof Wilander har fungerat som experter och t. f. förste kanslissekreterare Karl-Axel Lindholm som sekreterare.

Utredningens deskriptiva del omfattar redogörelser för sjukhusadministrativ forskning i Sverige, om nuvarande utbildningsvägar för förvaltningsmän inom sjukvården samt en resumé över motsvarande förhållanden i en rad europeiska länder och i USA.

En undersökning av de nuvarande förvaltningstjänstemännens utbildning före anställning belyser de otillfredsställande förhållandena. Sjukhusförvaltningens tjänstemannaförbund har lämnat vissa uppgifter, av vilka framgår att av 165 sjukhusintendenter 2 har ekonomexamen bakom sig, 26 handelsgymnasium, 16 socionomexamen och 43 studentexamen som teoretisk grundval. Inte mindre än 78 intendenter har endast realexamen, folkhögskola eller annan lägre utbildning som grund. Från medicinalstyrelsen har inhämtats att 28 sjukhusintendenter haft följande utbildning:

|                                               |    |
|-----------------------------------------------|----|
| Kansliexamen                                  | 4  |
| Studentexamen + fackkurs vid handelsgymnasium | 11 |
| Studentexamen                                 | 2  |
| Realexamen + handelsgymnasium                 | 5  |
| Realexamen + annan handelsutbildning          | 6  |

"Den lämnade redogörelsen visar att situationen får betraktas som oroande." Så uttrycker sig utredningsmännen i sitt nu avgivna betänkande. Utredningen finner av dessa uppgifter att starka skäl finns för att snabbt skapa en utbildningslinje som motsvarar vad arbetsuppgifterna kräver. Lösningen anvisas genom ett förslag om ett *utbildnings- och forskningsinstitut för sjukvårdsadministration*.

Utredningen har alltså begränsat sig till att undersöka de utbildningsförhållanden som råder nu i fråga om de administrativa sjukhustjänstemännen. Däremot har man icke undersökt motsvarande förhållanden beträffande de ännu viktigare uppgifter inom sjukvården som ombesörjes av landstingsdirektörerna vid förvaltningsutskotten. Sjuk- och hälsovården har under landstingens och de fria städernas huvudmannaskap kommit att bli en av dessa huvudmäns allt överkuggande uppgifter. I vårt land saknas alltså för ledande befattningar även av denna art en lämplig administrativ utbildning. I den allmänna debatten har redan uttalats en stark kritik av dessa förhållanden. De har ansetts resultera i ett "otilllåtet kvacksalveri" inom ett starkt expansivt och allt kostsammare samhällsområde.

CSB-utredningens förslag till utbildning måste

välkomnas av alla som närmare känner de förhållanden som råder. Intimt sammanhängande med utbildningsuppgiften är även forskningen inom området. "Hela sjukvårdsapparaten måste ingående analyseras och möjligheter skapas att studera den med hänsyn till den medicinska och företagsekonomiska effekten", säger utredningen. Liknande rekommendationer meddelades av 1961 års statsrevisorer. Med hänsyn till de uppgifter som måste åläggas ett institut för sjukhusadministrativ forskning och utbildning är det självklart att institutet måste anslutas till ett universitet. Olika uppgifter kan då förläggas till de fakulteter där de hör hemma. Institutets roll blir att samordna sådana forskningsuppgifter och åstadkomma "en syntes av medicinskt och administrativt-ekonomiskt tänkande".

Utbildningen är planerad enligt en differentierad plan med *grundutbildning* åt studenterna som väljer banan att bli administratörer inom sjukvården, *fortbildning* för läkare och andra som redan är ansvariga för sådan verksamhet samt *efterutbildning* genom kurser i mån av framtida behov. Utredningskommittén har föreslagit att Uppsala skulle utväljas som lämpligaste plats för institutet. Den personal som erfordras beräknas till två professorer, en preceptor, en rörlig docenttjänst, fyra forskarassistenter samt ett antal biträden. Enligt planerna beräknas att femton studerande skall antas två år av tre. Under tredje året bör anordnas en fortbildningskurs för både läkare och icke läkare. Kursen beräknas ta en tid av tio veckor och kunna ha femton deltagare. Likaledes planeras en intendentkurs på tolv veckor avsedd såväl för akademiker från andra studiebanor som för socionomer och assistenter vid sjukhusen, som endast har studentexamen eller handelsgymnasieexamen i bakgrunden. För denna kurs beräknas tjugo deltagare.

Enligt utredningens förslag skulle verksamheten vid ett nyskapat institut för sjukvårdsadministratörer kunna påbörjas redan den 1 juli 1963. Vissa förundersökningar har gjorts som synes garantera att utbildningen kan komma igång vid denna tid, under förutsättning att vårdriksdagen 1963 beslutar positivt i frågan.